

ЭКОЛОГИЯ СОҲАСИДАГИ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР СОДИР ЭТИЛИШИ САБАБЛАРИ ВА УЛАРГА ИМКОН БЕРГАН ШАРТ- ШАРОИТЛАРИ.

Нарзиев Шахзодбек Зойирович

Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси “Ҳуқуқбузарликлар
профилактикаси фаолияти” кафедраси ўқитувчиси,

Мирзаикромова Фотимахон Мирзаакбар қизи

ИИВ Академияси 3-ўқув курси 312-гурух курсанти

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11299884>

Аннотация: Ушбу мақола орқали ҳуқуқбузарликлар профилактикаси экология соҳасидаги ҳуқуқбузарликларнинг ўзига хослиги, ушбу турдаги ҳуқуқбузарликларнинг содир этилиши сабаблари ва уларга имкон берган шарт-шароитлари ҳамда профилактика инспекторининг экология соҳасидаги ҳуқуқбузарликлар профилактикаси фаолияти ёритилиб, мамлакатимизда ушбу ҳуқуқбузарликни олдини олишга қаратилган чора-тадбирлар тўғрисида фикрлар илгари сурилган.

Калит сўзлар: Экология, ҳуқуқбузарлик, экология соҳасидаги ҳуқуқбузарлик, ҳуқуқбузарликларни олдини олиш, профилактика.

Бугун кунда мамлакатимизда экологик хавфсизликни таъминлаш, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш ва уларни асраб-авайлашга устувор эътибор қаратилмоқда. Конституциямизда атроф-муҳитга бўлган муносабатларни тартибга солишнинг фундаментал негизи мустаҳкамлаб қўйилган бўлиб, бу борада бир қатор муҳим қонунлар ҳамда юзлаб қонуности норматив ҳужжатлар ҳаётга татбиқ этилди, қатор халқаро ҳужжатлар ратификация қилинди.

Ўзбекистонда атроф-муҳитни муҳофаза қилишнинг халқаро принципларидан келиб чиққан ҳолда, “Кучли давлатдан — кучли фуқаролик жамияти сари” тамойилига асосланган демократик ислоҳотлар босқичма-босқич амалга оширилмоқда, ижтимоий ва экологик муаммоларни ҳал қилиш учун зарур чора-тадбирлар кўрилмоқда. Бу борада давлат органлари, жамоат бирлашмалари, фуқаролик жамияти институтлари ва фуқароларнинг саъй-ҳаракатларини уйғунлаштиришга алоҳида аҳамият берилмоқда.

Экологик ҳуқуқбузарликлар профилактикасининг асосий вазифаси жамиятда экологик онг ва ҳуқуқий маданиятни юксалтириш, қонунийликни мустаҳкамлаш, ҳуқуқбузарликларнинг содир этилиши сабабларини ва уларга имкон бераётган шарт-шароитларни аниқлаш, ўрганиш ва бартараф этиш чора-тадбирларини кўришдан иборат.

Мамлакатда ушбу жараённи ташкил этиш кўлаמידан келиб чиққан ҳолда мазкур вазифаларни янада кенгайтириш борасида кенг қамровли ишлар олиб борилмоқда.

Сўнгги йилларида юртимизда экологик ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш борасида комплекс чора-тадбирлар амалга оширилиб, мамлакатда ҳуқуқ-тартиботни таъминлашда ижобий натижаларга эришилди. Жумладан, Ўзбекистон Республикасининг “Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида”ги қонуни ушбу йўналишда амалга оширилаётган ишларни янги босқичга олиб чиқди.

Шунингдек, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасида давлат сиёсатининг устувор йўналишларини белгилаш, табиатни муҳофаза қилиш соҳасидаги қонун ҳужжатлари бузилишлари профилактикаси, уларни аниқлаш ва олдини олишнинг самарали механизмларини жорий этиш, республика аҳоли пунктларининг санитария ва экологик ҳолати учун давлат органлари, хўжалик юритувчи субъектлар раҳбарлари ва фуқароларнинг шахсий жавобгарлигини кучайтириш мақсадида 2030 йилгача бўлган даврда Ўзбекистон Республикасининг Атроф-муҳитни муҳофаза қилиш концепцияси қабул қилинди. Концепция доирасида тизимли равишда тегишли “йўл хариталари” ва давлат дастурлари амалга оширилмоқда.

Бироқ, экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасида ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш борасидаги чора-тадбирларнинг аниқ манзилга йўналтирилмаганлиги ва уларга комплекс ёндашилмаётганлиги, шунингдек ҳуқуқбузарликларнинг тизимли равишда содир этилишига доир сабаб ва шарт-шароитларни аниқлаш ва уларни бартараф этиш бўйича чора-тадбирларни ишлаб чиқиш самарадорлиги мавжуд эмаслиги кутилаётган натижаларни бермаяпти. Жамиятда ўсимлик ва ҳайвонот дунёсидан фойдаланиш соҳасида, ер, сув ва атмосфера ҳавосининг ифлосланиши борасида экологик ҳуқуқбузарликлар содир этилмоқда, улар сонининг ошиб бориши эса экологик барқарорликка путур етказмоқда.

Ваколатли органларнинг етарли даражада ташаббус кўрсатмаётганлиги, лозим даражада идоралараро ҳамкорликнинг мавжуд эмаслиги, амалга оширилаётган чора-тадбирларнинг ўзаро номуносиблиги экологик ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва

жиноятчиликка қарши курашиш соҳасидаги фаолиятни тубдан такомиллаштиришни талаб этади.

Атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва табиатдан оқилона фойдаланиш соҳасидаги назорат табиатни муҳофаза қилиш қонунчилиги талабларига риоя этилишини таъминлашнинг асосий воситаси ҳисобланади. Шу билан бирга, республикада, шу жумладан, экология ва атроф муҳитни муҳофаза қилиш органлари томонидан хўжалик юритувчи субъектларда назорат тадбирлари ўтказилишини чеклаш бўйича аниқ мақсадга йўналтирилган ишлар олиб борилмоқда.

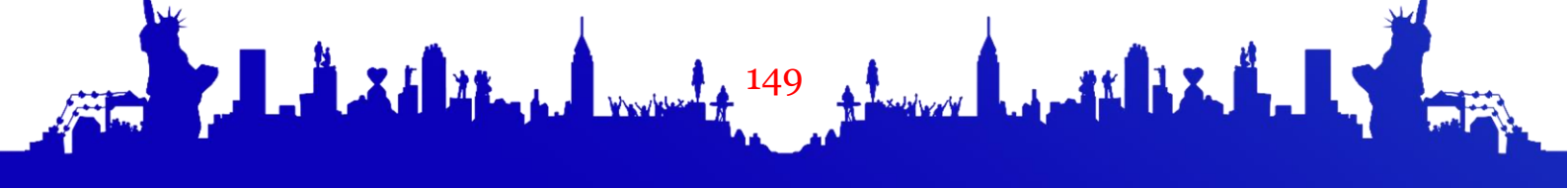
Бироқ, ваколатли давлат органлари томонидан олиб борилаётган назорат тадбирлари хўжалик юритувчи субъектларнинг молия-хўжалик фаолиятига дахл қилмаслигини ҳисобга олганда, давлат органининг назорат функцияларини бундай чеклаб қўйиш атроф-муҳитни муҳофаза қилиш сифатига салбий таъсир қилиши мумкин.

Инсон ҳаёти давомида, шунингдек хўжалик фаолиятини оқилона ташкил этиш ва бошқаришда қонунчилик ҳужжатларини билиши, уни ҳисобга олиши ҳамда унга амал қилиши лозим. Бироқ, экология ва атроф муҳитни муҳофаза қилиш, табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш ҳамда чиқиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш соҳасидаги ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишга алоҳида эътибор қаратган ҳолда кенг кўламли тарғибот фаолиятини ташкил этиш ишларини кучайтириш лозим бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 3 февралдаги 6155-сон фармони билан давлат ўрмон фондига кирмайдиган дарахт ва буталарнинг қимматбаҳо навлари кесилишига мораторий институти жорий этилган. Лекин, бугунги кунда давлат ўрмон фондига кирмайдиган дарахт ва буталарнинг қимматбаҳо навлари кесилишига мораторий институтини мақбул даражада ишляпти, деб баҳолай олмаймиз.

Сабаби, сўнгги вақтларда дарахтларнинг ноқонуний кесилиши билан боғлиқ ҳолатлар кенг жамоатчилик ҳамда оммавий ахборот воситаларининг эътирозларини келтириб чиқармоқда. Жумладан, 2021 йил ўтган даври мобайнида электрон оммавий ахборот воситаларида давлат ўрмон фондига кирмайдиган дарахтлар кесилишига доир 50 га яқин материаллар эълон қилинган.

Хусусан, ҳозирда Сурхондарё вилоятининг Денов туманида “Денов туман йўллардан фойдаланиш” унитар корхонаси томонидан 109 та, Бўстонлиқ туманидаги “Амирсой” қўшма корхонасига тегишли курорт

зонаси ҳудудини ва унга олиб борувни йўлни кенгайтириш мақсадида 700 та дарахт ноқонуний кесиб ташланганлиги кенг муҳокамаларга сабаб бўлмоқда.

Ушбу воқеилик ўсимлик дунёси муҳофазаси борасида экологик ҳуқуқбузарликка биргина мисол эди, холос. Афсус, бугунги кунда атроф-муҳит муҳофазасининг бошқа йўналишларда ҳам аксарият ноқонуний ҳаракатларнинг ўз вақтида олдини олиш чоралари мавжуд бўлган бўлса-да, ваколатли давлат органининг жойлардаги сектор раҳбарлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ҳамкорлигида олиб бориладиган чора-тадбирларга етарли даражада эътибор қаратилмаётганлиги сабабли ҳам экологик қонунбузарлик ҳолатлари давом этмоқда.

Экологик ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш ҳамда бу бўйича фаолиятни мувофиқлаштиришнинг таъсирчан тизимини яратиш, қонун бузилишларининг олдини олиш ва уларни бартараф этишнинг замонавий ташкилий-ҳуқуқий механизмларини жорий этиш мақсадида қуйидагилар тавсия этилади:

фуқароларнинг экологик ва табиий ресурслардан оилана фойдаланиш борасидаги ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилиш кафолатларини таъминлаш, шу жумладан бу борада аҳоли билан тўғридан-тўғри ва очиқ мулоқотни йўлга қўйиш;

– экологик ҳуқуқни қўллаш амалиёти ва қонунчиликни такомиллаштириш чораларини ишлаб чиқиш ҳамда амалга ошириш орқали экологик ҳуқуқбузарликларнинг содир этилиш сабаблари ва шарт-шароитларини аниқлаш, таҳлил қилиш ва бартараф этиш бўйича чора-тадбирларнинг самарадорлигини ошириш;

– ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширувчи давлат органларининг мукамал иш шакли ва услубларини ишлаб чиқиш ва жорий этиш;

– идоралараро ҳамкорликни янада ривожлантириш, замонавий ахборот-коммуникация технологияларини, шу жумладан видеокузатув, электрон ҳисобга олиш ва ўзаро ахборот алмашиш, идоралараро маълумотлар базалари тизимларини профилактик ишларга кенг жорий этиш;

– жамоатчилик экологик назоратини кучайтириш, ижтимоий ва давлат-хусусий шерикчилигини ривожлантириш, фуқароларнинг ўзини

ўзи бошқариш органлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтлари билан тўғридан-тўғри ҳамкорликни йўлга қўйиш;

– экологик ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бўйича идоралараро дастурларни ишлаб чиқиш ва амалга оширишда манзиллилик, соҳавий ихтисослашув, ҳудудий ва бошқа ўзига хос хусусиятлар инobatга олинишини таъминлаш;

– ҳуқуқбузарликлар профилактикасига фуқаролар ва жамоат ташкилотларини, шу жумладан уларни моддий ва бошқача тарзда рағбатлантириш орқали жалб этиш механизмларини такомиллаштириш лозим бўлади.

Хулоса ўрнида шуни айтиш лозимки, экологик ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга ошириш нафақат давлат органларининг, балки шу жамиятнинг аъзоси ҳисобланган ҳар бир инсоннинг вазифасидир.

Энг аввало, ўзимиз, оила аъзоларимиз ва табиат ва жамият олдидаги масъулиятни доимо ҳис қилиб яшаш, атрофдаги ҳодисаларга бепарволик билан муносабатда бўлмаслик, табиат неъматлари қадрига етиб яшаш барчамизнинг кундалик ҳаёт тарзимизга айланиши зарур.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови // Халқ сўзи. – 2016. – 7 дек.
2. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қураимиз. — Т.: «Ўзбекистон», 2017. — 488 б.
3. Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак — Т.: «Ўзбекистон», 2017. — 104 б.
4. Мирзиёев Шавкат Миромонович. Конституция – эркин ва фаровон ҳаётимиз, мамлакатимизни янада тараққий эттиришнинг мустаҳкам пойдеворидир. – Тошкент. «Ўзбекистон» НМИУ, 2018. – 64 б.

